

Симеон Кончар

ПРАДОМОВИНА СРБА

Читатељству - осврт издавача

Хоће ли из наше најстарије повести нестати тама и недоумица, хоће ли се решити питање прадомовине Срба, хоће ли науци поћи за руком да та питања реши како треба?

Да бисмо на ова питања, једног дана, добили задовољавајући одговор, штампањем ових књига, покушавамо да створимо везу између, нама данас мало познатих или заборављених радова умних људи другачијег /исправнијег?/ начина размишљања и садашњег приступа. Можда ће ови занимљиви и другачији погледи на нашу старину излечити нашу болесну и јалову данашњицу /историјску, па и духовну/ и навести неки истраживачки дух да шире, обухватније и смелије испита трагове које су наши преци оставили за собом.

Из многоструких узрока заборављени су и ти необични ствараоци и њихова дела. Да бисте имали приближну слику како се то дешавало /или радило/ објавићемо комплетну оцену Кончаревог рада, члана књижевног одбора Летописа Матице

српске, Милана А. Јовановића /ЛМС, књ. 172, год. 1892/. Та оцена је спречила да се брзо умна запажања и закључци, те смела критика Порфирогенита и Јорнанда појаве у Летопису.

На нашу срећу, уредник и власник "Стражилова" а и Јовановићев колега из књижевног одбора, Јован Грчић, није био тог мишљења - и "Прадомовина Срба" је објављена.

Да бисте и Ви донели свој суд, пре читања Кончаревог текста, дајемо комплетну критику:

Члан Милан А. Јовановић износи оцену на спис *непознатог писца* с натписом:
"Прадомовина Срба".

Оцењивач наводи: "И ако међу српским и словенским историчарима још није решено питање еда-ли Срби дођоше на балканско полуострво с оне стране Карпата или су староседиоци тога полуострва, јасно је као сунце, да је *прадомовина Срба* као и свих осталих индоевропских народа - Азија, јер се тамо понајпре беху наши услови за човека. Писац је дакле неумесно истакао горњи наслов своје спису, јер

он расправља и доказује противу Порфирогениту, да Срби нису дошли не знам одкуд тамо иза Карпата, него да су староседиоци на полуострву, на коме је постојало у средњем веку силно Душаново царство, на коме и данас мапа показује две слободне државице српске, на коме се међу осталим још налази и Стара Србија, па Босна и Херцеговина. Тема је дакле промашена, а сад да видимо, како је прави свој задатак непознати писац решио.

Учени и вредни Словак Сасинек је мишљења, да су Словени староседиоци Балкана и налазе се многи писци, који се с њиме у томе слажу, писац "Прадомовине Срба" пак доказује, да су ти Словени баш Срби били.

Своју расправу поделио је на четири дела: 1. је *Срби у Тракији и Македонији*. 2. је *Срби у Мезији*. 3. *Срби у древној Јелинији* и 4. *Срби у Илирику*. Та четири одељка назива он 4 ките, у које је прибранио све оно, што Сасинек у разним расправама својим о тој теми пише.

У расправљању своме помаже се писац осим Сасинека још и Данковским и Шафариком, Радом Југосл. академије, Новаковићем и другима а особито Гопчевићем "Стара Србија и Македонија" која га је уједно и побудила да доказује горње, па за најбољи му доказ у том погледу и служи.

У првом одељку назива Трачане у Тракији и Пелазге у Македонији Србима. Позива се на непоуздане /Милојевић, Веселиновић/ и на поуздане изворе /Новаковић, Јастребов, Душанов законик/ а поглавито на Гопчевића и наводи дословце он у гомилу разлога овога последњег, да је Македонија српска а Македонци - Срби.

У другом одељку говори о Гетима у Мезији и њих назива Србима. Помаже се старим писцима, К. Николајевићем, Шафариком и Гопчевићем а доказује ношњом и обичајима.

У трећем одељку доказује да су Пелазги Јелазе Словени, а како су дошли из Македоније, где Срби беху, то су онда и они Срби. Докази су смели; да споменем само тумачења имена Пелазги: по латини, $\Gamma\rho\alpha\iota\omicron\tau$, Graci, од гора, горштаци, доказује и вером, која је испрва једнобожачка била и јако шуме /храстове/ поштовала.

У четвртном одељку доказује, да су и Илири Срби; потврде томе налази у њиховим обичајима, у ношњи им и говору. Праседилаштво Срба у Илирику доказује и овде као и иначе множином топографских имена.

Доказивање у целом овом расправљању бива доста овлаш без темељитости, језик је доста лош, пуно је цитата Шафарикових, Гопчићевих и других, труд да горње покаже заиста похвалан, ал ја поред најбоље воље не могу препоручити да се спису непознатог писца под насловом "Прадомовина Срба" у Летопису даде места".

Према тој оцени не прима се споменути спис.

Из Летописа Матице српске; књ. 172, год. 1892. свеска четврта.

Приступ

У историји српског народа имаде много мјеста, која су врло тамна. То долази

отуда, што коначно није ријешено питање о прадомовини Срба. Кад науци пође за руком, да ово питање ријешити како ваља, онда ће из наше историје нестати многе таме и бићемо одомаћенији у рођеној својој кући.

О прадомовини Срба много се писало и препирало и ствар још до данас није сасвијем расправљена. Највећи метеж у томе погледу проузроковао је цар-писац Константин Порфирогенит, који у своме дјелу "de administrando imperio" прича, да су Срби у данашњу своју постојбину дошли из земаља с ону страну Карпата, из такозване Бијеле Србије или Бојке. Константин није имао на уму, да пише истинско историјско дјело, него је своје дјело намјенио своме сину и насљеднику, да овај упозна изоколне народе. С тога имађаше оно нарочиту политичну тенденцију,

према којој је врло смишљено измислио сеобу Срба, како је у прилог визанстијском царству.

За Константином повела се и модерна историја, измишљајући свакојаке ипотезе, када су се и када су се доселили и досељавали Срби на балканско полуострво. А да се имају ће смјестити, вели се, да је нестало Илиро-Трачана, који су овђе од искона живили, да су на ријетко разасути живили на балканскоме полуострву, да су их Словени морали потискивати и уништавати прије но што су се могли настанити у новој постојбини. Тако су Словени заузели цело балканско полуострво а Илиро-Трачани и Келти, што их је још било, повукоше се у брда. Све је то врло лијепо смишљено, али није ничим доказано и за праву, истинску науку не има никакове

вриједности. Крајње је такде вријеме, да се причање о сеоби Срба сасвијем заборави, као да га није и било, и не треба жалити, као што жали Рачки Kad Li, 163/, што је много теже или скоро никако не могуће наћи врело Константинову извештају о првијем почецима српске повијести, о досељењу Срба у римску Далмацију, јер како може бити врела, кад није било ни сеобе. Зар толики савремени грчки и латински писци не би знали за сеобу Словена, па да је запишу, да су се Словени заиста доселили и заузели највећи дио балканскога полуострва, па макар то сељење бивало и полагаано.

Некоји словенски писци и историчари, као што су: Dolci, Severini, Appendini, Раић, Катанчић, Kieczewski, Bogusz-Sestrencevicz, Czajkowski, Lelewel, Шафарик /у дјелу "Uber die Abkunft der Slaven"/, мислили су и доказивали су да Готи, Сармати, Скити, Гети, Трачани, Илири итд. нијесу били ништа друго до Словени. Ну модерна историја није хтјела да уважи њихове разлоге, јер не ће да зна за аутохтонију Словена.

Све такве словенске историчаре наткрилио је славни Словак Фрањо В. Сасинек. Он се дао сав у посао да докаже да Словени у земљама, у којима и дан дањи живе, нијесу историјски досељеници него да су праисторијски прасједиоци. Доказе

његове за словенство исконскијех Илиро-Трачана, које је изнио у многијем расправама, сакупио сам у ове чланке.

Па чиме доказује Сасинек, да су Илиро-Трачани били Словени? Одмах ћу казати. Јелински и римски писци, који су све туђе народе називали "варварима", нијесу тима народима поклањали толико пажње, да би писали потпуну њихову историју. Записали су тек неколико обиљежака, од којих се, ма да су на све стране разбацане, даде склопити, цјелина истина не овакова, какву бисмо жељели, али свакако таква да можемо, само ако хоћемо, чисто и бистро судити о тијем народима.

Познато је, да су римски и јелински писци називали разна словенска племена мање њиховим народним именима /Neuroi, Β ο υ δ ν ο ι , Serbi/ а више именима, која су сами сковали тј. називали су их по сједишту /Quadi, Marcomani, Rugii, Briges, Bessi, Coralli итд/, по ношњи /Sarmatae, Scythae итд/ и по занимању /Venetae, Getae, Dardani итд/. Јер ни у једног старог писца не има данашњијех имена словенскијех народа, осим имена Срби у Птоломеја и Плинија. Модерна историја одрјешито вели: То нијесу били Словени.

Ако стари писци и не знађаху за опште име Словена ни за посебна имена словенскијех племена, или их нијесу записали, или их можда још није ни било, записали су они многе обичаје и уредбе њихове, које јасно свједоче, да су били Словени. Многи су обичаји током неколико тисућљећа сасвијем нестали, многи се прометнули усљед дотицаја са другијем народима а и сами од себе, што је врло појмљиво, али су многи и из толике древности сачували се и до дана данашњега.

Језик је главно обиљежје једнога народа. О језику старијег Илиро-Трачана нијесу стари писци оставили никаквијех биљежака. Записали су само гола имена брда, ријека, мјеста и племена. Данас се наине узимље, да су Илиро-Трачани засебно индоевропско племе, историји ни не пада на памет, да имена ова држи за имена словенскога поријекла, него их тражи у арбанаскоме језику или напосто каже, да су Словени, када су се овамо доселили и сазнали за римска имена градова итд. прекројили их према своме језику. Па ни поносна филологија словенска не ће да буде јемац, да је барем већина тијех имена потекла из словенског извора, шта више свакога, ко то доказује, иронично исмијава. Истина нијесу сва имена таква, да би се на први поглед виђело словенско поријекло њихово, али ако се сјетимо, што вели Страбон /Vereor autem explicandis nominibus ne iniucunda reddatur ipsa rescriptio... Allotriges ceterique deterioris et deformioris appellations homines/ и Помпоније Мела /Quorum nomina vix est eloqui ore Romano/, не ћемо се чудити што су та имена често пута веома незградна и неразумљива. Шафарик је разјаснио коријен многијема од тијех имена, па се ни њему не поклања онолика вјера, колику заслужује.

Ето на основу историјских чињеница, обичаја, етнографскијег и географскијег имена доказује Сасинек словенство исконскијех Илиро-Трачана.

Сасинеку је била главна задаћа, да докаже старо-сједалаштво Словена на балканском полуострву а није се упуштао у питање, који су то Словени. Прије неколико деценија није се ни дало о том писати са научном тачношћу, која би потпуно одговарала стању ствари, као што се то данас може. Наши књижевници и научници дали су у томе послу лијепих података. Од свијех књига, које се тичу

тога посла књига Спиридијона Голчевића "Macedonien und Alt-Serbien" најважнија је, она је од огромне важности за ово питање. Њоме сам се послужио у овој својој радњи и држим да ми је пошло за руком доказати, да су Сасинекови исконски Словени на балканскоме полуострву прави правцати Срби.

Срби у Тракији и Македонији

Најстарији писци налазе на балканскоме полуострву Трачане, које дијеле на два главна племена: Илире на западу и Трачане на истоку. Осим тога називају

Трачанима специјално, обитаваоце између Балкана и Трачкога /Јегејскога/ Мора, у које рачунају и Македонане.

Кога су и каква су рода и племена били Трачани, не кажу нам стари писци. Данас се држи, да су засебно индоевропско племе. Али биљешке, које о њима доносе стари писци, нијесу у прилог томе тврђењу, шта више свједоче, да су Трачани били Словени.

Тако налазимо, да су обичаји и живот древнијег Трачана истовјетни са обичајем и животом Словена. Они су поштивали Бога Sabadiosa, Sabariosa /Dionysios/. Римљани наима то име преводе са Liber /слободан/, значи, да је словенскога

попријекла. Обожавали су и богињу Bendis, Vendis /Artemis/, коју су називали и Kotus, Kotuco, без сумње Kote, Kotsitchka /Котичка - мачка, која је и представљала а и жртвована јој/.

Иродот /IV, 4-6/ приповиједа, да Трачани не чувају дјевојака, него допуштају да се друже с мушкарцима, с којима им је воља. Али жене чувају веома и купују их од родитеља за велике новце. / Када се ко роди, сједу рођаци око њега, те стану јадиковати, колико му је невоља поднијети, а кад ко умре, закопају га, уз шалу и радост спомињући, коликијех се невоља избавио и што је у потпуноме блаженству. Кад ко умре, стану се жене препирати а пријатељи се њихови живо старају, коју је од њих муж највећма љубио. Ону, која добије ту част те се одабере, стану

благосиљати људи и жене, а најближи рођак закопаје над гробом и закопа заједно са мужем. / Тако исто говори о овима римски географ Помпоније Мела.

Страбон вели, да се Трачани тетовирају, а то је био обичај у свијех Словена у древно доба, а сачувао се у неколико све до дана данашњега. На рукама многијех католика "ходочасника" види се пушчанијем прахом исписано "име Исусово или Маријино" а около њега почетна слова имена ходочасникова. - Римски историчар Ливије свједочи, да су имали жупан и саборе. /

Нијесу ли то обичаји и уредбе, којима одговарају обичаји и уредбе Словена? А кад Теофилакт, писац VII стољећа, Тете, једно племе Трачана, изрично назива Словенима /Getae, seu quod item est, Sclavini/, близу је памети, да су и Трачани били Словени. У томе нас најјаче утврђује топографија древне Тракије и Македоније и животопис св. Димитрија.

Једно племе Трачана звало се Brigi, Bregi; дошло је по свој прилици из Фригије, јер Страбон вели: Phrygi et Briges iidem sunt. Ако су исти који и Плинијеви Brysae /Брези/, наставали су између Месте и Марице а именом својим значе народ, који обитава на бреговима мора - дакле Брежани.

Класични писци записали су много топографских имена, која без сумње имају словенски коријен, као што су имена племена: Coralli /Horali, Горштаци/, Dolonci /Дољани/, Moriseni /Namorci, Приморци/, Taulanti /Дољани/; - имена гора: Borea, Bora, Ismarus, Sithon; - имена градова: Agora, Astraeus /оштри/, Bilazora, Brygion, Kabyla, Deberus, Doliche, Gazorus, Norma, Mecyberna, Myeza, Perna, Sana, Savadia,

Serdica, итд.; - имена ријека: Agrianes, Leucos, Nessus, Panissa, Sagaris, Strymon, Tzuphus, итд.

Познији су писци записали више таквих имена и земљу од Балкана до Сињег Мора изрично називају Sclavinia.

Шафарик је пронашао, да су и ова имена словенског поријекла: у Тракији: Arzos, Рашка; Bannica, предјел Бањско; Debre, Дебра; Dolonici/ae/, Дољани; German, Чрмел; Samaika, Самоков; Travus, Трева; Zdebrin, Zernae, Zirinae, Zirinia, Црнец. У Македонији: Cavetza, Кавица, суточница Брегалнице; Melichiza, Малешево; Nestus, Места.

Поводећи се за модерном историјом, коју су сковали понајвише Нијемци, ти велики пријатељи словенски, данас се на сва уста говори, да су стари Трачани били огранак иранске гране и према томе нијесу могли бити Словени, нити су словенског поријекла она народна трачка географска имена, која су записали стари писци. Ми, који вјерујемо, да су Трачани Словени, вјерујемо, да су и имена та словенског поријекла, макар што знамо, да су се друкчије изговарала у старо доба, но што се данас изговару, и да су многа од тих имена стари писци криво записали а многи њихови преписивачи нагрдили.⁴ Славни Шафарик намучио се истина много, доказујући да су та имена словенског поријекла, али је успио. Ево за примјер, како он доказује словенско поријекло имену ријека Arzos /Рашка/ и Strymon /Струма/. Arzos /ријека у Тракији 456. пр. Хр./ Herod., T. Peut., Itin. Anton., Acta s. Alex.; данас Рашка. Од словенског коријена рѡс, r's ономатопоетског имена за ток и шуштање, потјече непрегледна множина словенских имена ријека и вароши; испореди Ras, Rasa, Sasenica, Rasina, Raska, Rasa, Rasinica, Resa, Rjasno, Resnik, Resica, Resata, Risno, Ros, R's, Rosa, Rusa, Rusava, Ruseka, Razany, Resov, Рѡшава и опће; Oršava, Orša, Oršica, Oršik и друге ријеке и вароши у Русији, Литавској, Пољској, Чешкој, Словачкој, Србији, Бугарској, итд. - Strymon /ријека и варош у Македонији 456 пр.Хр./ Herod., Thuk., Skyl., Liv., Strabo, Mela, Plin., Ptol. и

други; негда Strumien ријека и варош у Минској, Strumica, Strumešnica и друге ријеке и вароши у Македонији и другђе: испореди strumien, пољски врело, што је ближе Strymon-у него Strom, је у = и.

Боже! Чијега су поријекла иста ова имена по Пољској, Руској итд. Ће није било древнијех Трачана са балканског полуострва?

У животу св. Димитрија /+529/ називају се домаћи народи Македоније: Dragovitae, Sagodati, Belegezeti, Beaniti, Berziti већ уобичајеним именом Словена,⁵ који су први правили барке од једног јединог трупца. Јер такове барке карактеришу Словене, које су само они од искона правили; отуда слиједи да су трачки и македонски Словени потомци пражитеља трачкијех. И његод историја знаде за Словене, свађе онђе налази и овакове барке, шта више данас се ископавају и онђе, Ће је одавно нестало Словена /у Швицарској/. Јелини су их називали словенском ријечи $\kappa \alpha \rho \alpha \beta \omicron \zeta$, $\kappa \alpha \rho \alpha \beta \iota \alpha$, korab, korabek, корабљица. А да се Дрогобити, Сагодати, Белегезети, Бенити и Берзити у животу св. Димитрија изрично не

називљу Словенима, не би се данас рекло, да су Словени, него да су несловенски народи, којијех је једноставно нестало. Живот св. Димитрија не приказује их као досељенике, него као домаће народе, који су имали своје кнежеве византијском цару потчињене и своју народну управу, која им је остављена још онда, када су их покорили Римљани.⁶

Из свега овога слиједи, да треба забацити теорију о сеоби Словена на балканско полуострво. Модерна историја сашла је са научнога пута свога и изгубила сву научну озбиљност. Она иронично вели, да је Трачана тако нестало, да им се једва знаде за име. Говорећи то, презире она старију своју другу, која о томе не говори ни ријечи. За Бога, како је могло тако нечујно нестати Трачана, за које Иродот

вели, да су највећи народ послје Инда, да сувремени писци не би о томе ништа знали и нама казали. Трачане, јер су несложни били, покорили су Јелини и Римљани, али не за то да их искоријене, него да им служе. Шта више цареви Елијус Като, Константин и Клаудије насељују у Тракију и Македонију прекодунавске Гете и Сармате, сроднике Трачана, ле с тога, да појачају становништво своје царевине. Историја разликује Трачане од њиховијех господара Јелина и Римљана. Они су били под врховнијем господством византијских царева а у корди су их држали чврсти градови, који су подигнути били у срцу њихове земље⁷ или на обалама мора и у којима је била царска војничка посада.

Римљани су старосједиоцима остављали слободну самоуправу. Као што свагда

бива, тако су и тада поједине одличније породице па и читаве мјеста почела примати латински језик и обичаје а с њима мало по мало узеше и уредбе римских муниципија. Модерна је историја свакако на криву путу, кад каже, да су исконски Илиро-Трачани листом поромањени. Римљани су ратовали жестоке ратове, док су својој власти покорили цело балканско полуострво. Па и онда је римска власт имала с балканским народима крвава посла баш с тога, што балкански народи нијесу били вољни подносити туђинскога тешкога господства. Ако су сада појединци па и читаве области примале латински језик и римске обичаје и уредбе,

може ли се узети, да се и таким одношајима сав народ једнодушно пороманио. Римски утицај био је нај јачи у сјеверном приморју Сињег Мора, које су Римљани најприје покорили /г.167/, па управо ту гледасмо нај јачу борбу између туђинске латинштине и народне свијести.

И јединица имада је од искона велик утицај на народ балканскога полуострва и у политичком, и у друштвеном и у црквеном погледу, па ипак је огромна већина народа одржала своју народну самосвојност. Турци су у средњем вијеку брже покорили балканске народе /1396-1463/ и грозно су поступали са њима, па их опет нијесу потурчили.

Доцније, кад се божем Словени доселили на балканско полуострво, почело је, вели се, пословењивање поромањенијех Трачана. То је опет парадоксон, јер је познато, да Словени имају врло слабу асимилацијону снагу, па усљед тога не могаху нити могу у Словене претворити својијех сусједа. А да је имају онако силну, какову имају Нијемци и Румуни, та пословенили би читаву Европу!

Све до 5. стољећа називају римски и јелински писци трачка племена врло различнијем именима, која су им сами надјенули. Тек у 5. стољећу појављује се на балканском полуострву за сва трачка племена опћенито име Sclavini, Sclavi, Словени и само стога узимље се, да су Словени балканскога полуострва досељеници. "Што некоји од новијих историчара, вели врло лијепо Шафарик, држе, да су се Словени доселили из Азије у Европу тек у хунској епохи, долази отуда, што су онако од ока без дубљега истраживања полазили од претпоставке, да Словени немогу бити старији у Европи него ли име њихово у јелинскијех и римскијех писаца. Ко год ову ипотезу непристрано процијени, лако ће уочити безумље њезино. На исти начин могли бисмо тврдити, да у Европи прије имена

Јелини, Римљани и Келти није било Јелина, Римљана и Келта, да прије имена Руси није било никаквијех Словена у области Русије. Историја говори на сав тлас, да се имена народа мијењају; старијих нестаје, нова се појављују, ма да народи остају исти; надаље да специјална имена појединих грана прелазе на цијело племе, а опћенита имена једног народа да спану на специјално име слабе које гране; напосокон да један те исти народ може имати више имена, једно код куће (своје домаће), а више их вани (туђијех). Овај етнолошки закон природе, који је свађе доказан, не вриједи само за Словене, у пркос многијема јаснијем доказима".

Име "Словени" дошло је на балканско полуострво са висланскијем Гетима, који су по реци Висли названи Sclavini⁸, а када су поплавили Европу, пренијето је име то на све Словене, ње их је год наша историја и ма како да су се прије звали, јер су били сродници висланскијех Гета.

Други повод, ипотези сеобе Словена дале су провале прекодунавскијех Словена на балканско полуострво. Док су Римљани мировали у прекодунавске Словене, мировали су и они и о каквој провали није могло бити нити говора. Али кад су Римљани намислили, да и преко Дунава пренесу своју власт, диже се Словенство,

да томе стане на пут. Па не само да се бранило, него је, намамљено богатством царскијех градова, проваљивало у империју, да се напљачка богата плијена.

Прекодунавски Словени, што су проваљивали у византијску царевину, не насељују се стално у њој, јер нијесу долазили овамо са свом чељади, са женама и дјецом,

него су долазили војници на плијен. Империја је често ступала у савез са Аварима, који не за велике новце одбијати навале Словена. То јој је слабо помагало, јер би се Авари често удружили са Словенима те би заједнички нападали. Шта више у животу св. Димитрија приповиједа се, да су Словени, који су пребивали у околици Солуна, сами позвали Аваре, да заједно опсиједају Солун.

Провале прекодунавскијех Словена помогоше Словенима балканског полуострва, те се ови ослободише византијског господства. Сав запад балканског полуострва бијаше слободан и назва се Словенијом. Ну Словени не бијаху толико мудри, да се здруже у једну јаку државу, која би могла одолијевати Византинцима, него се расцијепаше на више државица, па је Византији лако било нешто оружјем а нешто

уговорима и преварама покорити читаву Словенију.

Кад су Словени прасједиоци у Тракији и Македонији, пита се, који су то Словени? Готово до нашијех дана држало се а и знанствено тврдило, да су Македонци, па и Старо-Србијанци Бугари. У својој "Историји Бугара" назначује Јирачек овако границу међу Србима и Бугарима: Од Видина прескаче међа Тимоку и иде границом Србије (пређашње кнежевине) преко Прокупља висовима уз лијеву обалу Мораве, захвата Врању и иде Црном Гором, Шар-планином, захвата Горњу Дибру и окончава на западној обали Охридскога језера код села Лина.

Тако су држали не само Бугари него и Срби. Али се мало по мало увиђе, да је та

наука лажна и да Македонци и Старо-Србијанци нијесу Бугари, него Срби. Први који се озбиљно трудио, да учени свијет у том увјери бијаше Србин Милојевић. Он је по Старој Србији купио народне пјесме и обичаје али није био сретан, да му рад у Српству нађе достојна одазива. Сретнији је био руски конзул Јастребов, који је штампао дело " Пјесме и обичаји турскијех Срба", које је отворило очи Србима.

Тим послом бавио се Веселиновић а нарочито Стојан Новаковић. Осим другога наштампао је Новаковић у 12. Гласу Српске Краљевске Академије врло важну расправу, "ћ и њ у македонским народним дијалектима", у којој говор Македонаца и Старо-Србијанаца дијели на овчопољско-кратовски, велеско-прилепски и дибрански говор, претреса потанко велеско-прилепски говор и налази, да је то наријечје српскога језика. Посао овај настављен је у Јагићеву Архиву.

У исто доба, када је Новаковић писао поменуту расправу, путовао је по Македонији и Старој Србији Спиридијон Гопчевић, позван од Бугарина Петрова, управо у ту сврху, да виде, живе ли у тијем земљама Срби или Бугари. Резултат путовања изнио је Гопчевић у веома знаменитој књизи "Makedonien und Alt-Serbien", у којој је народнијем језиком и пјесмама, народним обичајима и ношњом,

народном историјом и сјећањем па и самом народном свијести доказује истинску народност поменутијех земаља.

Претресајући облике македонскога говора упоредо са бугарским и данашњег српскога књижевнога језика налази, да данашњи македонски говор показује истина далеко већу сличност са српскијем књижевнијем језиком средњег вијека, какова нам га предочавају старе новеље, него ли са данашњим српским књижевним језиком, али се у исти мах исто толико разликује од бугарскога језика колико и српски књижевни језик.

Ношња и обичаји исти су који и у сјевернијех Срба. Они славе славу и преславу ту *par excellence* српску свечаност, они знају за додолу, за лазарицу и коледу, држе мобу и побратимство. За све то не знају Бугари.

И историја говори против Бугара. Бугарски владоци Борис и Симеон завладали су највећијем дијелом српскијех земаља. А када је Шишман, кнез Брзјака,

употријебивши мадаквалост бугарског царства год 963. диго устанак у српскијем земљама, које су биле у бугарској власти и од тијех земаља, створио Самуило велику царевину и у Охриду утемељио самосвојну архиепископију, назваше је Византинци "западно-бугарском царвином" просто с тога, што су те српске земље биле у бугарској власти а Византинци нијесу тачно познавали етнографскијех особина, које дијеле Србе и Бугаре.

Појава тако названог "западно-бугарскога царства" само је покушај српскога народа, да утемељи своју влашту државу, која би била и у политичном и у црквеном погледу сасвијем самосвојна.

Македонија и Стара Србија прегазила је сад у грчке сад у бугарске, а сад опет у српске руке. Старом Србијом завладаше српски краљеви Милутин и Дечански а Македонијом Стефан Душан Силни. Они се редовито називљу: "В Христа Бога благовјерни крал и с Богом самодржац всјех србских земл и приморских" (ћекада само српских земл), макар што је Душан знао, да су Македонијом прије њега владали не само грчки него и бугарски цареви. А када се Душан зацарио, називље се увијек: "Стефан ва Христа Бога благовјерни цар и самодржаван Србљем и Грком и всеј западној страње". Што се Душан у писму 15. октобра 1345. на дужда од Млетака називље, "*nes non Bulgarie imperii partis modicae particeps*" (не незнатан учесник бугарскога царства) а позније узимље чак и наслов "цара и самодршца Бугара", то је с тога, што је Бугарска послѣ велбушке битке била у вазалном одношају према Србији све до Душанове смрти.

У законѣ Душанову спомињу се уз властелу Србе и властела Грци (чл. 40) и властела Нијемци (чл. 199). На државнијем саборима, који су стварали Душанов законѣ, била је заступљена и Македонија као саставни дио српске царевине, па кад би Македонци заиста били Бугари, зар се не би као такви и у законѣ споменули?

Да су Македонци били Бугари, не би се Вукашин, чија је краљевина била у Македонији, називао само "Господин земљи српској и Грком и западнијем странама".

И традиција народна вавијек узимље Македонију у српском смислу. Божидар

Вуковић има на својим књигама: "Од Диоклитије, јеже јест ва пределех македонијских . у Повјести о благочествијем и христољубивјем Георгии Черновићје, нареченом Скендер-бег". (Глас 22.) стоји писано: "В Македонији ж в Србјех... Епир, кои крај јест част Македони на предјелах Србскија земли ... христијански књаз Иван, прозивајем Кастријот, од кољена краљева македонских т.ј. српских". Народна пјесма "Смрт војводе Кајице" називље Ђурђа Смедеревца "краљем од Маћедоније" тј. од Србије. И некоји страни писци, као Хајнрих Милер у својој књизи "Turkische Chronica" и непознати писци у књизи "Von Ursachen der Christen verderben in der Schlachten wider Turcken und Heyden", држе Македонију за српску земљу.

Од свега тога најлепше говоре народне пјесме и народна свијест. Српски народ чувен је у свијету са својих народнијех пјесама. Напротив Бугари не имају никаквијех старијих пјесама народнијех. Ну да заварају свијет, наштампаше Македоњани браћа Миладиновци, Бошњак Верковић, Рус Качановски и Бугарин Чолаков српске народне пјесме, које су посакупљали по разнијем предјелима Македоније, Старе Србије и шопских крајева, под именом "бугарскијех" пјесама, пошто су их прије тога прекројили према бугарскоме изговору. а да те пјесме изгледају бугарскије, замијенише имена српскијех краљева и јунака бугарскијем царевима и војсковођама, о којима народ нити зна нити пјева.

Што је филолошка критика доказала за споменуте збирке "бугарскијех" пјесама, то

исте свједочи и искуство из скоро минутијех дана. Милојевић приповиједа да љубен Каравелов бугарски пјесник, утамањује све српске пјесме, ако се не даду побугарити. Тако је изгорио збирку помачких пјесама, које су били написане српскијем језиком. Драганов пак, професор солунске бугарске гимназије, исправљао је и доћеривао је према бугарскоме изговору пјесме, које му је из дибарске околице донио Јован Бељић Дибранин, његов ученик.

На стр. 337-355 своје књиге износи Гопчевић примјере народнијех пјесама управо онако, како их сам народ пјева. Па не само језиком него и српском свјести одају те пјесме, да је народ, који их пјева, чисти Србин. Не ћу исписивати свијех онијех мјеста, која сведоче о народности Македоније и Старе Србије, али бих, чини ми се, погријешо, кад не бих навео, одакле докле држи сам народ да се протеже српство. Ево како он каже:

*Пак се кристи српска краљевина
Од Млетака дува до Солуна,
Од Једрена до Сињега мора.*

У Битољу пјева се пјесма, у којој се вели, да су Воден, Солун, Србица, Костур, Клисуре, Јанина, Девол, Елбасан, Орид, Дебар, Тетово, Кичево, Прилеп, Велес, Тиквеш, Дорјан, Радовић, Петрић, Струмица, Серес, Мелник, Џума, Разлог, Самоков, Пазарцик, Пловдин, Дренопоље, Орханли, Никопол, Враца, Крајова, Ломпаланка, Видин, Ћипровац, Софија, Радомир, Паланка, Бања, Кратово, Кочани,

Штип, Куманово, Скопље, Призрен, Ђаковица, Пећ, итд. При крају пјесме вели се:

*Сви градови пројдох у Србији мила,
У Србији мила царитина ни наша,
Како тебе, бели Битољ, нигде не најдох!*

Не одговара ли ова народна свијест истинскоме стању ствари?

Ма да се из пјесама овијех види, како народ мисли о својој народности, ипак за јаче увјерење износи Гопчевић молбе, које су писали и потписивали људи из свијех крајева Старе Србије, Македоније па и из шопских крајева и у којима моле

српскога тада кнеза Милана, конзуле странијех власти и берлински конгрес, да их присаједине мајци Србији за то, јер су они чисти и прави Срби а нијесу Вугари.

Уза све ово и многа имена мјеста, која су постала од коријена "Срб", бране српско поријекло Македоније и Старе Србије. У вилајету монастирском налазе се села: *Старо Српци* и *Мало Српци* Битољу на сјеверу, *Србљани* и *Србица* недалеко Кичева. *Србово* и *Србица* у поречини ријеке Бистрице. У вилајету косовском: *Србиново* Гостивару на југу. *Србинце* близу Враћа, *Горња* и *Доња Србица* недалеко Призрена. Напокон чувена варош *Српчиште*, која је данас сва појелињена.

Да су Македонци Срби, држали су и стари дамлатински писци. Шпљећанин

Алберти /1617/ пише, да је некада народ словенски под Александром Србљанином /Александар Велики/ давао законе свему свијету. Мавро Орбини /1601/ вели, да је на балканскоме полуострву од давнина живио словенски /а то је исто што и српски/ народ, да је загосподовао у Азији и Африци, да се побио с Мисирцима и са Александром Великијем, да је покорио Јелинију, Македонију и Илирик, да је војевао с Римљанима, да је развалио Рим и присилио римске царе, да му плаћају данак. А славни пјесник Гундулић одушевљено пјева:

*У румелска језди поља,
опет српска напр'јед слиди
гдје си града Дренопоља*

*врх Марице р'јеке, згодн
мнократ брзи т'јек устави,
Кад Орфео крај ње поја
драге пјесни од љубави*

Тим у њих се још зачиња,

*што с' у пјесан став' одавна
од Лесандра Србљанина
врх св'јех цара цара славна.*

Пјевање III 33-69, Бошковић

Нашега мишљења ништа не мијења, што Гундулић Орфеа по обичају назива
Бугарином јер даље пјева:

*При мор' управ српских страна
у прјинах пуста жала
лежи Троја укопана,*

од грчкога огња пала.

Пјевање VII 1-4, Бошковић

Из овога се види, колико су стари Далматинци и Дубровчани били ближе истини, него што бијасмо ми. А јесу ли се Дубровчани могли варати, што Македонце држаху за Србе, кад су имали по цијеломе балканскоме полуострву својијех трговачкијех насеобина, па су могли као високо просвјећени људи потанко сазнати не само етнографске особине српскога народа, него и докле се све простире српски народ.

Срби у древној Јелади

У древној Јелади, у тој класичној некада земљи љепоте, најстарији писци прије Јелина налазе народ, који су називали Пелазгима и за који изрично кажу да нијесу били Јелини. Тако Хекатен Милићанин, који је живио око 500 год.пр.Хр., суди по преосталијем споменицима, а то су киклопске грађевине, да су "варвари" од давнина пребивали у васцијелој Јелади. У Атици да су живили они Трачани, које је

донео Еумолпо. То његово суђење потврђује истоветност "киклопске" рушевине пелазгијске куле на северној страни вардарске Демир-капије са остацима киклопскијех развалина, које се и данас налазе у Јелади код Микене /Атрејева благајница и лавља врата/, потврђује и Мела /II,2./ који вели, да на Атосу живе Пелазги.

Иродог опет приповиједа, да Атињани од давнина припадају пелашкоме народу. Пелазги су, вели он, говорили варварскијем /тушим/ језиком а када су Јелини

доселили се у Грчку, атички народ, који је пелашки, прометне се у Јелине и промијени свој језик. И јелинско племе, које је било малено, нарасло је до мноштва народа, јер су поименце Пелазги приступили к њему и многи други народи варварски и претопили се у Јелине. Аристотеле доноси вијест, да су Трачани из Абе у Фокиду дошли на Еубеју, и ту се настанили под именом Абанта.

Ове вијести, које долазе из тако древне добе, потврђују за своје доба писци, који су живили у много позније вријеме. Страбон тврди, да Трачани и Епироћани и сада / 19 год. посл. Хр./ живе уз Јеладу. А колико је Грчка морала бити насељена овијема народима прије, кад варвари и сада још живе у највећем дијелу Јеладе, која је негда била земља сама за себе. Виргилије пјева: Трачани бијашу некада жестокијем управљани Ликургом а Ливије свједочи, да Етољани, Акарнанци и Македонци говоре једним те истијем језиком.⁹

Јелини дакле нијесу прасједиоци древне Јеладе, него Пелазги, Трачани и Македонци а то су Словени. Према томе и име Пелазги словенскога је поријекла.

Словени су радо живили по шумама и брдима дакле и у Јелади по *lazech* /по боронку брда/, због чега су названи *Polazci*, *Pelazgi*.

Као старије обитаваоце може бити да су их познији Јелини назвали *Γ ρ α ι ο ι* , али су их *Graeci*-ма као обитаватеље гора могли назвати и словенскијем именом *Gogesi*, *Gresci*, Горани. И данас су у Јелади две Загорске, једна у Епиру јужно-западно од Пинда а друга у Тесалији источно од Пелијона. Јер су ове Загорске релативна имена, шта је природније, до да имена Загорица и Загореци претпостављају имена Горица и Гореци?

Али вели се име *Graecia* дали су Јелади Римљани, јер су понајприје дошли с њима у дотицај *Γ ρ α ι χ ο ι* , бродари око Додоне, и по њима да су назвали све Јелине. И то је име без сумње постало од *Γ ο ρ α ι χ ο ι* . Иродот /II, 52/ потврђује то, јер вели, да је пророчиште у Додони пелазгичкога поријекла.

Ако је напoкoн истина, да су се Јелини испрва *Seloi* називали, тада је и то име словенскога поријекла, јер су обитаватељи Атике били дјеломице горани, дјеломице морнари а дјеломици сељаци /*sedlaci*, *Selladoi*/, који су у равници имали свој посјед /*selo*/.

Омир још не зна за име Јелини. Он назива народ или по граду или по предјелу, у коме живи. Тек послије тројанскога рата склопе некоји градови савез и становници њихови први се назову Јелинима. Позније постаде име то опћенито за све обитаватеље Јеладе. Варварима називају се од тада сви нејелински народи тј. који живе ван Јеладе. Најпрви су тако названи по свој прилици Трачани и Македонци, који и данас мјесто φ изговарају β /b/ Касније су сваког странца називали варварином.

Тесалија, у којој се спомињу Трачани као први прасједиоци, појављује се као прво огњиште јелинске културе. Орфеј, кнез Трачана, бијаше први велики пјесник. Он

учаше древне Јелине музици, пјесми и религији. С тога и вели Пиндар, да је Орфеј отац пјесништва, а Еврипид и Аристофан да је зачетник мистерија. Еврипид назива његове пјесме "трачкијема таблицама".

Кад су Трачани и Пелазги били преисторијски обитаватељи древне Јеладе и учитељи Јелина, онда је ближе истини, да је трачко-словенски језик више утицаја имао на стари јелински језик него ли што је стари јелински језик утицао на словенски језик као што се данас учи. Та Словени живљаху у највећем дијелу Европе, Јелини пак запремаху само мален дио балканскога полуострва. Не може се с тога ни помислити, да је јелински језик толики утицај имао на Словене, да је мноштво јелинскијех ријечи постала општа својина свијех Словена. И историја каже, да су Јелини попримали много словенскога и да су словенски и јелински језик врло сродни. Тако каже Страбон: "Атињани пак устрајаше као и увијек и у осталијем стварима туђинаца, јер су многе туђе свете обреде попримали, тако да су у веселијем играма премноги трачански и фришки отпјевали. А и Платон спомиње бендидијске /вендијске, словенске/ игре, фришке пак Демостен". А велики римски песник Овидије, који је потпуно разумијевао јелински језик а у прогонству Томима тако савршено научио гетски језик, да је њиме пјевао пјесме, вели: "Језик онијех, који су се родили у овђапњијема јелинскијем градовима, сасвијем је наличан гетским нагласком, те је разлика врло мала."

С тога је близу памети, што имена многијех мјеста, гора и ријека класичне Јеладе имају словенки коријен. Н.пр. имена мјеста: Brisea, Bura, Eserus, Halysaea, Homolium, Horeum, Leucas, Lebadea, Phoronicium, Oleanum, Sellasia, Sperchia, Stantyra, Sicorium, Temnos, Zemene итд.; имена гора: Halesius, Homole, Scolis, Tomeus T/a/marus, Temnos, Pretus, Stena кланац у Епиру итд.; имена ријека: Peneus, Porina, Selenus, Selleis, Thiessa, /Tiassus/, итд. И дан дањи имаде по васцијелој

Јелади мјеста, која имају словенска имена.

И вјера Пелазга свједочи, да су били Словени. Иродот /II, 52/ вели, да су Пелазги вјеровали у једнога Бога а да нијесу познавали више богова. Ове и њихов култ научише позније од Мисираца а Јелини научише од њих као од својијех учитеља. Рекао би да је многобоштво од пелазгичкијех прешло и другијем Словенима. Н. пр. за култ богиње Изиде, коју су поштовали германски Словени, вели Тацит, да је туђ, а зар није вероватно, да су га сјеверни Словени примили од своје јужне браће, који су га примили од Мисираца?

Прокопије и Хелмолд приповиједају, да су и Словени испрва вјеровали у једнога Бога а послје видимо, да и они вјерују у више богова.

Познато је, да су древни Словени вјеровали, да њихови богови пребивају на храсту. Кад Иродот /II, 52/ каже, да су додонски Пелазги уредили своје пророчиште код некакве букве, а други писци веле код храста, није ли онда додонско пророчиште словенског поријекла?

Јелински Словени имађаху као и сви други Словени своје жупане, који су управљали свом жупом и у којима су се покоравала сва племена. Зонарас спомиње једнога по имену: Aminander Athamaniae, Thessalicae gentis regulus /Migne, CXXXIV. 755/.

У VI стољењу долази и у Јеладу име Словен са преколдунавским Словенима. Њихове провале разбудиле су и јелинске Словене, потомке искионских Пелазга, те се и они за цара Константина /746-799/ коначно ослободе власти византинских царева. Тесалија, Ливадија, Пелопонез и Епир бијаху слободни. Ну цар Никефор /802-811/ покори их из ноба и дарује их страном патарскоме архиепископу, страном им наметне Zolazinu /кад је цар долазио (Zolazil) у њихово село, морали су га хранити). Најупорнији од свијех јелинских Словена бијаху Милинци и Језерци, који су живили по Тајгетовијем гудурама. Они су плаћали силан данак. А јер се тај врло насилно побирао, обрате се они молбом на цара Лава, који им смањи данак, бојећи се да не изгуби Пелопонез. То свједочи, колико је јелинско Словенство силно било, а таковијем није могло бити, да се овамо тек у VII стољењу доселило. Него

Словенство је у древној Јеладу мало по мало падало, док га није у XV стољењу са свијем нестало. Слаба веза словенских племена, јака просвјета Грка па удружена сила државе и цркве грчке уништише Словене све до ријеке Бистрице.

Кад су Пелазги, прасједиоци древне Јеладе, били Словени и дошли већијем дијелом из Македоније, ђе смо нашли Србе, онда се само по себи разумје, да су и јелински прасједиоци били Срби. То засвједочавају и многа топографска имена од коријена "Срб", као што су: Σ ε ρ β ι α υ η (Србљани), Σ ε ρ β ι α υ η (Србљана) и Σ ε ρ β ι α υ α у Епиру, Surbi (Срби) на заливу Воло, Σ ο υ ρ π η (Срби) у Фтиотиди у Тесалији, Ζ ε ρ β ι α υ ι χ α (Србијанка) у Коринтији, Σ υ ρ μ π α υ ι (Србани) у Елиди, Σ ε ρ β ο υ (Србе) у Аркадији, Σ ο υ ρ π ι (Срби) у Ливадији, Σ ε ρ μ π ι σ ι α (Србица) на Еубеји, Σ ε ρ β ο τ α (Србота) и Ζ α ρ μ π ι σ ι α (Србица) у Месенији, Σ ε ρ β ε ι κ α (Србејка) и Ζ α ρ μ π ι σ ι α (Србица) у Лаконији (Летопис Матице Српске 104. 43.).

Да су Милинци били Срби, даде се посебице доказати. У животу св. Никона Метакоите, који је живио при крају X стољећа, називају се Милинци Мирмидонима.¹⁰ А да су Мирмидони били Срби, види се из једне критске пјесме "ο μ ε ρ μ η γ χ α ζ" ¹¹ - мрав, за кога се пјева, да је "Србина син, Српкиње син"); види се из Гизебрехта, који вели да је корушки војвода осумњичен, да ће (год. 1015) помоћу Хрвата и Мирмидона (тј. Срба) да удари на њемачког цара¹² види се из једнога старог ћириловскога рукописа, у коме пише: "Наум же и РСлимент придосе в странах илирских и ми(р)миндонских" ¹³ Климент бијаше епископ у Охриду а Наум сагради на Охридскоме језеру манастир св. Аранђелу Михаилу; дошли су дакле у српске земље.

Срби у Мезији

Земља међу Дунавом и Балканом звала се Мезија (Moesia). Њезине обитавалоце називаху најчешће Гетима, јер су се бавили земљедјелством (Γ η υ η ζ , земљедјелац).

За Гете између Дунава и Балкана знаде већ Иродот, који вели, да су Гети

најхрабрији и најмирнији од свијех Трачана; знаде и Тукидид који приповиједа, да је Sitalces, краљ Одриса, када се побунио против Пердике II (454-414), краља Македонског, позвао на оружје и Гете између Дунава, Балкана и Црнога Мора. Страбон и Птоломеј означују шире границе Гета. Птоломеј вели, да Гети живе међу Карпатима, Скордусом (Шар-планином) и Црнијем Морем. А Страбон каже, да живе са обадвије стране Дунава као и Мизи, који су такођер Трачани. Ну од искона дијеле се на Даке и на Гете; Даки живе на сјеверу а Гети на југу Дунава према Црnome Мору. Дачанима назвали су Гете Римљани, као што вели Плиније и потврђује Дијон Касије. Овај вели: "Наддунавске пребивалоце називам Дачанима, као што се и сами називају (?) и као што их називају Римљани, макар што знам, да их Јелини називају Гетима; јер ја знам, да су оно Гети, што живе уз Дунав преко Балкана".

Све до Римљана бијаху Гети слободни. Испрва покоре Римљани западне само Гете, источни остадоше слободни. Али су Римљани умјели и овамо пренијети своју власт и од гетских владалаца начинити своје намјеснике, који су свакад радили у корист Римљана. Ради тога употребљавао је гетски народ сваку згону, да се отресе римскога господства и Римљани имађаху доста посла са побунама Гета. Да отклоне побуне, приме римски цареви множину Гета у војску. И један од њих, Максимин Трачанин, попе се на пријесто римскога царства. О њему приповиједа Капитолинус, да се родио у неком трачком селу и да је у младости разумијевао само гетски језик. Гети су га као свога сународника веома вољели а и он се с њима најрадије дружио.

Ето историјописци старога вијека знају у Мезији за трачко племе Гета. На почетку пак V стољећа називају се Гети и Готима. Први их тако називао Павао Орозије, који је писао око год. 417., и који је Гете добро познавао. Његова је ријеч: Getae, qui et nunc Goti, али у исти мах додаје, да су ти Готи потомци мезијскијех Гета и да су исти народ с онијем Гетима, који су били чувени већ год. 1184. пр. Хр. и судјеловали у тројанскоме рату, који су ратовали с Александром Великијем, који су послје год. 375. посл. Хр. били страшни Римљанима а за Аларика и за Атаулфа живили у пријатељству с Римљанима. Шта више вели, да су прекодунавски Гети истога племена, којег су и мезијски Гети, јер обоји сачињавају један те исти народ.

Рашта су исконски Гети названи Готима, не може се сада још докучити, тек је из ријечи Павла Орозија јасно, да та два имена не значе два него само један јединцати народ. А то изрично свједоче св. Хијероним,¹⁴ Прокопије¹⁵ и Шпартијан,¹⁶ јер кажу, да се Гети и Готима називају.

Јорнанд, пишући историју Гота, употребио је књигу Орозијеву, али је веома замрсио историју. Он је криво разумио Орозија а заваран сличношћу Даније (ђе су

заиста живили њемачки Готи) и Дације, једноставно је Словенске Гете претворио у њемачке Готе, за које булазни, да су се у Мезију доселили. И овај изрод историјски постао је посвећена наука, у коју се не смије дирати. Управо је за дивно чудо, како је историјска наука могла усвојити нешто, што не одговара истини. Ако је ишта смијешно, заиста је смијешна наука о досељењу њемачкијех Гота у подунавске земље, јер о томе не говори ниједан сувремени писац, осим будаластога Јорнанда, нити се овђе налазе трагови нијемштине.

И послије Јорнанда називају се Гети Готима, али увијек у словенскоме смислу. Тако каже Прокопије, да подунавски Гети говоре истијем језиком, којијем и Сармати а то се може рећи само за словенске Гете, јер су и Сармати Словени (Види "Јавор" 1892, бр. 30). То се потпуно слаже са онијем, што пјева Овидије: *Exercent illi sociae commercia linguae, per gestum res est significanda mihi*. Па и сами Јорнанд назвао је књигу своју о Готима "de rebus Geticis".

Као год што је неистинита догма модерне историје о досељењу њемачкијех Гота у Мезију, тако је исто неистинита и наука о досељивању Словена. Сувремени писци, као што су Прокопије, Мисцелан, Теофилакт, Теофан, Кедрен, Зонарас, па и сами Јорнанд приповиједају, да су Словени са оне стране Дунава почамши од Јустинијана (527-565) па све тамо до Константина Погонате (668-685) проваљивали у византијско царство, али не за то да се у њему населе, него да оплијене царске градове. А сваки пут враћали су се натраг било од своје воље, било прогоњени византијском војском.

Да се забашури истина, вели се једноставно: Гета је нестало а овамо се доселише Словени. Данашња историја није кадра доказати нити једно нити друго. Кад би то било, свакако би то записали били сувремени писци, који су забиљежили војне

провале прекодунавскијех Словена и неколике насеобе прекодунавскијех Гета и Сармата. Сувремени онда историјописци нијесу насељивање Словена забиљежили просто с тога, што га ни било није; нијесу нестајање Гета записали управо за то, што Гета није нестало, него и дан дањи живе у својим потомцима на балканском полуострову.

А кад су се Словени већ досељивали у Мезију од 527. до 685. год., јесу ли могли за тако кратко вријеме, за 158 година, пословенити све оне прасједиоце, које су овђе нашли, да су Бугари, када су овамо год 679. дошли, нашли овђе саме Словене.

Ако оставимо на страну теорију о досељењу Словена у Мезију и узмемо непристрано изучавати старе и византијске историјописце, онда ћемо се примакнути пуно ближе истини, но што смо јој сада на домаку. Тако ћемо наћи, да је у оно доба, када су вислански Гети год. 375. дошли у Мезију, дошло с њима овамо и име *Scavi, Sclavini*, Словени а да старога имена Гета нестaje из историје, као што је нестало и многих другијех имена, којима су Словени прије тога називани. Име Словени преноси се на балканске Гете ле с тога, што су били истога рода и племена, којег и вислански Гети. Теофилакт, писац VII стољећа

засвједочава то. Он каже изрично: "Римљани поставши ближи сусједи *Гетима*, а ово је *старо име варвара*, не усуђиваху се борити се с њима".

Познато је, да су Византинци по примјеру старијех писаца називали Словене варварима. Па кад Теофилакт вели, да је варварима старо име Гети, не признаје ли тиме, да су Гети Словени? Ну осим овога индиректнога свједочанства даје нам исти писац и директно свједочанство, јер вели: "*Гети пак или Словени* пустошаху сусједне крајеве Трације" а још директније: "*Гети или што је исто Славини*". А таково свједочанство више вриједи него ли све ипотезе модерне историје.

Мојсије Коренски, јерменски историк (370-489) и ако је старији писац, знаде овђе само за Словене. Он вели: "Земља Трачана лежи источно од Далмације; а Тракија има пет мањијех и једну већу провинцију, у којој живи *пет словенских племена*, у чија су се сједишта доселили Готи". Та велика провинција јесте Мезија, јер и јесте највећа од свијех провинција, на које је тада исток балканскога полуострва раздијељен био, и у коју су год. 375 дошли не Готи него подунавски Гети.

Мојсијеви дакле Словени нијесу ништа друго до стари Гети. Мојсија потврђују Теофан и Никефор, који кажу, да су Бугари, када су год 679 дошли у Мезију, нашли овђе седам словенских племена. Према томе истинита је ријеч старца Нестора, да су се Словени први доселили у подунавске земље, другима ријечима: они су овђе аутохтони.

Јер су Гети били само један огранак српско-трачког племена (Иродот IV,93) а Теофилакт их изрично назива Словенима, јасно је, да су исконски Гети били Срби. Па то свједочи њихова ношња, њихови обичаји и топографија Мезије.

Овидије и живот св. Паулина свједоче, да су Гети носили кожун, то обљубљено одијело српско, а Јелицима и Римљанима бијаху гетски брвенени (суке хлаче, ~~какове носе војници и какове Срби од вајкада пошлаху~~) тако зазорни, да су их воог њих називади "braccati". Константин Порфирогенит спомиње некаке гетске игре, које су се играле пред царскијем двором у Цариграду. Ма да Константин не описује подробно тијех игара, види се јасно, да је то по свој прилици српско коло или оро.

Страбон приповиједа, да су Гети гајеве и ријеке, ђе су пали-ли жртве својим боговима, називали Β ω γ α ι ω υ ο υ а то није ништа друго до Богај, Бугај, богов гај. Суровјецки потврђује то, јер увјерава, да се некадањи гајеви, који су били боговима посвећени, називају Богај, Бугај. С тиме је у свези, што Словени многе своје ријеке назваше именима, која су изведена од ријечи Бог, као што су: Божек,

Вобана, Бог, Вуг, Вогана, и што Срби цвијет један назваше перуника (по Богу ~~Перуну~~ или богвиша).

И топографија потврђује да су мезијски Гети били Срби. По Иродоту (IV,49) живљаху Κ ρ ο β ι ζ ο ι на ријекама Athrys (tris, triska, тријеска, ивер), Noes (Осма) и Artanes (Јатра, Јантра) у грмовима (kroviste). Дакле се зваху српскијем именом Кровићи. - Плиније знаде за Sinus Sagarius (загорски) а Дијон Касије за Троглодите око велике пећине Cira (*dzira, dira*, шкуља). У L. 24 каже, да су гето-

мизијска племена имала своје жупане (regulos), од којих именују два: Deldo (dede, дјед) и Roles (orel, орао). Када је Константин Велики покорио мезијске Гете, сагради у њиховој земљи градове Π ε ρ ο ζ λ α β α (Преслава), Π λ ι σ κ ο β α (Плискова) и Дрстр, који имају чисто српска имена. Шафарик навађа више таквијех имена а Коста Николајевић (Летопис Матице Српске. К. 104. стр. 43) наводи ова имена од коријена "Срб": Servinјano (Србињан) код Пустендила, Српћои (Српско село) код Самокова, главица и село Sirbin (Србин) на горњој Струми, која нај јасније говоре за српско поријекло Мезије.

"А када се посматра једноликост свијех словенскијех имена мјеста на балканском полуострову, вели врло лијепо Гопчевић, мора се признати, да је некада морао бити заједнички и језик свијех балканскијех Словена, а тај није могао бити други до српски".

Трачане на сјеверу Балкана називаху стари историци најобичније Гетима а између Балкана и Трачкога (Бијелога) мора Трачанима. У самоме Балкану живљаху Coralli и Bessi. Coralli именов својим кажу, да су словенски Horali, Gorali, Горштаци. Беси су названи тако по гудурама (Β η σ σ ο ε),¹⁷ у којима су наставали.

Ако добро загледамо у културну историју Беса, и она ће нам казати, да су били Словени и Срби. Св. апостоли савјесно су испуњавали заповијед Христову: "Идите и учите све народе у име оца и сина и духа светога. - Идите и проповиједајте еванђеље свима тварима". Историја нам казује, да су св. Петар, Павао, Јаков и Андрија проповиједали св. еванђеље народима балканскога полуострва њиховим народним језику. Па кад су ови народи тако рано примили хришћанство, близу је памети, да су имали литургију на своме рођеном језику. А да је то истинска истина, свједочи свједок над свједоцима - историја. Св. Хијероним, који је год. 393.

био у Јерусалиму, приповиједа, да је у лаври јерусалимској било калуђера различитих народа, који су на своме народном језику свршавали обреде, само не бјеше калуђера латинскога језика. Међу њима бијаше *бескијех* калуђера, који су читали литургију не само својим народним језиком него и својом народном буквицом.¹⁸ А у животу св. Теодосија стоји писано, да је он калуђере јерусалимске лавре раздијелио на три литургијска одијељења, на јелински, јерменски и *бескијски*. Издавач живота св. Теодосија мисли, да је бескијска литургија била словенска; ну Палама није о томе двоумио, него Бесе изрично назива Словенима. Чак 1218. год. бијаше у некадањој Мезији доста словенскијех манастира, који су стајали у свези са лавром св. Теодосија у Јерусалиму.

Кад су Беси имали своју народну буквицу, пита се, ко ју је саставио? Јорнанд,¹⁹ Декстер,²⁰ и Зосомен,²¹ кажу, да је Улфила био владика подунавскијех Гота и да је за свој народ саставио буквицу и превео св. књиге. Када је он то урадио, не каже се, али се даде установити. Познато је, да је дозволом цара Валента добјегао год. 375. у Мезију Атанарик са својима Гетима, позније дође овамо о Фритигерн из Германије. Њих двојица узму се сада свађати и отимати за старешинство над Гетима. Улфила је био на страни Атанариковој и када су му аријанске владике гетске саопштите, да ће га, ако прими аријанизам, потпомагати и сам цар Валент, учини то Улфила. А да

се аријанизам међу Гетима што боље учврсти и што више рашири, састави Улфила према ондашњој грчкој курзиви *прву* словенску буквицу, која се позније назвала *глагољица*, уреди аријанско-глагољску литургију и преведе св. писмо на словенски језик. То је он дакле учинио између 375. и 380., јер се ове године последњи пут спомиње.

Кад Созомен вели, да је Улфила год. 325. био на сабору у Никеји а год. 360. на сабору у Цариграду као владика Гота, близу је памети, да је он био владика исконскијех Гета а не онијех Гота, управо Гета, који су год. 375. дошли у Мезију. Дакле је саставио буквицу и превео св. писмо за словенске Гете. И *Diversarum gentium historiae* изрично кажу, да је Улфила саставио гетску буквицу.²² А кроника александријска свједочи, да Сармати, у које Прокопије убраја и Гете, имају своја слова и своју библију.

Мезијски Гети, Горштаци и Беси давно су побугарени, само Шопови сачуваше све до данас своја српска обиљежја;²³ Трачани пак на југу Балкана страном су побугарени а страном појелињени. То као да је урис урисио српскоме народу!

Срби у Илирику

Трачане западно од Балкана па све тамо до Сињег Мора називаху древни историјописци заједничкијем именом Илира (Иљура). Најзнатнија племена бијаху: Трибали, Дардани, Далмати, итд.

Трибали живљаху од ријеке Искра далеко на запад ваљда све до ријеке Дрине. У вријеме Тукилидове бијаху тако силни, да су од сиднога Царства Одриса отргли земље Гета и Кривина од Искра до Црнога Мора и од Дунава до Балкана. Почетком IV стољећа пр. Хр. провале на балканско полуострво Келти и скрше моћ Трибала. Келти и Трибали живљаху у вјечитоме непријатељству, док не дођоше Римљани те покоре оба народа.

И на западу од ријеке Неретве па све до ријеке Војуше бијаше снажна илирска краљевина, коју су год. 167. Римљани заузели. Најзападнији крај Илирика између ријеке Саве и Сињег Мора покорише Римљани тек год. 78., јер су овђашња племена склопила савез и своју слободу храбро бранила.

Обично се узимљо да је Илира у овим ратовима нестало. То једино лакше изрећи него ли доказати. Народи, за које се вели, да су проваљивали у Илирик, могли су заузети и посјести поједине дијелове његове, вели Шафарик, али није било никако у интересу освајача, да уништује урођенике, чије су их руке храниле. А и свађе у Европи лакше је било уништити народ него ли на балканском полуострву, ђе урођеници и сада послје петстогодишњег робовања надмашују најстрашнијег од свијех освајача, Турчина, и кога ће на скоро и наткрилити". Није нестало Илира, него је нестало његовијех завојевача Келта и Римљана. Трибали, који су највише

страдали од Келта, остадоше и надаље у својима исконскијем сједиштима, а Келти одоше страном на Балкан (данашњи Цинцари), страном у Дакију (данашњи Румуни) а што их је остало, живе данас у Арбанасима.

Римљани опет нијесу покоравали народа, да их уништују, него да они народима господују а да народи њиме служе. А да уздрже своје господство, оснивали су по освојеној земљи своје утврђене градове.

Илирима бијаше римско а позније византијско господство несносно, и они су се отимали, кад год им се дала згода. Илири се ослободише римско-византијскога господства тек онда, кад су прекодунавски Словени почели проваљивати у Илирик. Махом на почетку V стољећа постаде у Илирику самосвојна краљевина, којом краљеваше Аларик (403-406), родом Гет. Ову гетско-илирску краљевину уништио је византијски цар Јустинијан. Али провале прекодунавскијех Словена учинише те Илирик постаде поново самосвојан.

Са прекодунавским Словенима дошло је и у Илирик име "Sclavi, Sclavini" те се преноси и на Илире као на сроднике њихове.

Од искона дакле па све до V стољећа живе Илири на балканском полуострву а тада се почињу називати Словенима.

Јер некоји од старијех писаца Дардане, Трибале, Далмате, Венете, итд. убрајају у Илире, док их други рачунају у Трачане, а јер су Трачани Словени били, били су Словени и Илири.

Модерна историја, која је врло вештачки створена, све ће радије признати него ли то, да су Илири били Словени. Данас се понајвише мисли, да су Илири и Трачани два засебна народа. За Трачане се држи, да су огранак иранске гране, а за Илире се вели, да су самостална грана индоевропскога племена, а њихови потомци да су данашњи Арбанаси. Кад се Илири и Трачани међу собом толико разликоваху, да се данас не могу урачунати у једну те исту грану индоевропскога племена, како да онда протумачимо, што некоји од старијех писаца некоја илирска племена рачунају у Трачане, а некоја трачка племена у Илире? Хоћемо ли више вјеровати тијем писцима, који су у главу познавали и Трачане и Илире и држали их за један те исти народ, него ли којекаквијема ипотезама? Ја држим, да је боље вјеровати ближему и јачему свједоку.

Словенство и Српство илирскијех племена доказују већ њихова имена.

Шафарик мисли, да су Јелини име *Србаљ* промијенили у

Т р и β α λ λ ο ζ – Triballos усљед тога, што су, навикнути на замјену слова **ϑ** са словом **τ** у својим ријечима (γ λ ω τ τ α мјесто γ λ ο σ σ α „ ζ α λ α τ τ α . умјесто ζ α λ α σ σ α), замјењивали их и у словенским ријечима и то не само у коријенима /syр, τ υ ρ ο ζ / него и у изведенима властитим именима: Т ι α ρ α υ τ ο ζ мјесто Серед, Сред ријека;

Τ ρ ι α δ ι τ ζ α мјесто Средец; итд. И Катанчић (De Istro, 217) мисли, да је у ријечи Triballi Σ ; замијењено са Т . Отуда је јасно, што византијски писци истовјетују Србе и Трибале. Средњевјековну краљевину Србију и не зову другачије до Тривалијом. Душана зову редовито κ ρ α λ ε ζ или α ρ χ η γ ο ζ τ ω υ Τ ρ ι β α λ λ ω υ . Халкокондилас називље Вукашина chrales Serviae Triballorumque, ма да његова краљевина не сизаше у предјеле некадање Тривалије, а српска племена и Србима и Илирима и Тривалима.²⁴

У Дуке опет Тривали, Мизи и Илири, све су то Срби.²⁵ Тако исто назива Кедрен српскога краља Михајила (1077 - 1081) архонтом Србије и Тривалије.

Име Da(e)lmatia, вели Сасинек, можда је римскога поријекла, али име Dardanus чини се да означаје Словене, који су носили хелебарде (darda, barda). Шафарик опет овако разлаже о томе имену: Da(e)lmatae праоблик је Дљматъ. Испореди Chrwat, Srmat, Lagudat у J. Kameniate; испореди Delemenci и Glomazi (Dlomazi!) у Германији.²⁶ Дитмарова ријеч: Nos theutonice Delemenci vocamus, Slavi autem

Glomazi appellant без сумње је погријешна и требало би рећи: Што смо ми Нијемци изврнули у Делеменци, кажу Словени Дљменьць, Дљнци, Dlmenc, Dlmenci или Dlmec, Dlmci, Dlmat, Dlmati. Стари Da(e)lminium, Dalmium а средовјечно Dum(v)num, Дувно има за коријен Дљма, од којег потјече и долама.

Многи старински писци наводе, да су се поглавице народне у Панонији, Далмацији и Дарданији називале *bationes*, која ријеч потпуно одговара словенској ријечи *bat'a*, *bat'uska* /бата, батушка/. Словаци и данас кажу поглавицама пастира бача, бачове а без сумње је у свези и са српском ријечи *бачија*. Име то сасвијем одговара народноме животу, јер Панонци и Илири живљаху понајвише о стаду (овцама), као што и данас живе њихови потомци Срби. С тога је врло лијепо одговорио један

далматински поглавица (баћо) Тиберију, када га је запитао, за што су се побунили против Римљана: "Томе сте ви Римљани сами криви, јер нашим стадима не шаљете паса него вукове".

Да су Илири били Срби, свједоче и њихови обичаји, ношња и говор.

Дадмати и Трибали вјероваху у уроке,²⁷ као што и данас вјерују у уроке и њихови потомци Срби.

Страбон свједочи, да су стари Дардани имали не само ћурлику, двојнице, којима српски чобани и данас веома радо изјављују своје најњежније осјећаје, него да су имали и накакне струнене инструменте, а то су по свој прилици српске гусле, чији постанак пада у древну старину.

Иродот вели, да јадрански Венети носе дугачку хаљину с рукавима {σ υ ρ μ α , χ λ α ι υ α , кабаница). Кад је за Словене постало опћенито име Sclavi, Sclavini, добила је и кабаница ова ново име: sclavinisca, vestis dalnatica управо за то, што су и Венети и Далмати били Срби. Срби и данас носе такву кабаницу.

Стари писци кажу, да се Илири тетовирају као и други Словени (Трачани),²⁸ да имају барке (чунове) од једнога јединца (хрстова или јелова) трупца, које су прастара рукотворина словенска.

Илирикумом назвали су Римљани све земље, које су мало по мало покорили између Алпа, Дунава и Сињеге Мора (и Страбону је Илирик између Италије и Германије) и то управо с тога, што је ту да живио један те исти народ словенски. И свађе онђе, је класици знаду за Илире, Срби су старосједиоци и *illyrica lingua* вабијек значи српски језик.

Старосједилаштво Срба најљепше доказују топографска имена, која су стари историци и географи записали. У Либурији и Далмацији спомињу се ова имена: Arba(e), Arbon, Раб; Budua, Buduia, Budue, Budva, Butna, Butova, Будва; Cattarus, Catharenses, Decadaron, Decatera, Котор; Colapis, Купа; Corkyra, Kerkura, Каркар, Корчула; Corinium, Карин; Curicta, Cyractica, Curica, Curicum, Карак, Крк; Daesitrates племе на брду Десичу; Doclea, Du(o)cleatae, Dioclea, Docla, Дукља;

Glinditiones племе на брду Гладичу; Grabaei, Agravonitae, Грабовљани; Jader, Jadera, Задар (испореди Задар, ријека у Србији); Issa, Вис; Leusium, Вешанска, Loguntum, Врана; Medeon, Медун; Naro, Narus, Narona, Naresii, Неретва и Неретљани; Ninia, Tenin, Книн; Oeneus, Oenei, Enea, Уна; Vlc(ch)inium, Уљцињ; Rhizinium, Rhrisus, Rhisinium, Resinum, Рисан; Scardona, Scardon, Скрадин; Senia, Сењ. - У Дарданији: Arsa, Паса; Arsena, Расина; Baderiana, Бадер; Ballesina, Булачана; Bersovia, Borsa, Брза на ријеци Брзави; Bylazora, Bella, Биљач; Clevestita, Кљештевица; Gratiana, Грачаница; La(e)bea, Лаб; Labutza, Лабица на Лабу; Mariana, Merion, Морава; Pelegonia, Полог; Scoria, Scupi, Scoris, Скопље; Tauresium, Таор, родно мјесто византијскога цара Јустинијана; Ulpiana, Липљан; Vederiana, Ветрен, Ветерница; Velas, Velessus, Велес; Veriniana, Врања; Vlcianum, Вучитрн; Vicianum, Звечан. - У

Арбанској Vantia, Боџица; Dehorus, Doberus, Debre, Deure, Дебра; Dolebin, Дољедин; Dobacion, Дубачин; Драч, Drenos, Дрин; Eissus, Веш; Tauranti, Дољаница на Дрину; и многа друга.

Кад су Илири као што хоће модерна историја, били самостална грана индо-европскога племена и живили нарочито на Западу балканскога полуострва, онда су они имали и свој засебни језик, који се од словенскога језика рецимо исто толико разликовао колико и галски језик. А тијем својијем језиком назвали су ваљда Илири своја мјеста, своје ријеке и своја брда. Стари писци, који доносе спомен о старим Илирима, записали су множину такијех имена у земљи илирској. Истина имена та нијесу сва чиста, јер Римљани, када су заузели Илирик, посјели су важнија места својом војском и прекројили су народна илирска имена према изговору свога језика. А узети треба у обзир и то, да су и преписивачи и вријеме много име још нагрдили. Мени се чини, да је ово много ближе истини, него оно тврђење модерне науке, да су Словени римска имена прекројили по изговору свога језика, јер како иначе да протумачимо факт, што скоро сва мјеста, која у Илирику спомињу древни писци, и дан данас постоје и сва имају словенски коријен својему имену. Кома се чини, да је ова пуста игра, нека се потруди прочитати *Parlamentar*

од 1891, бр. 29-32, ће ће код свакога готово имена наћи коријен а и слична имена по васцијеломе словенскоме свијету, као доказ, да су имена та словенскога поријекла.

И вијести о хришћанству Илира јасно свједоче, да су били Словени и Срби. Св. апостол Павле вели у посланици Римљанима (XV, 19): "Од Јерусалима наоколо тја до Илирика напуних еванђељем Христовијем". А да је св. Павле проповиједао у Илирику, свједочи св. Хијеромин (који је био са св. Павлом у Илирику), свједочи руски љетописац Нестор, који вели: "В Мораву (поддунавску) бо доходио и апостол Павел, учил ту; ту бо јест Иљурик, јегоже доходио апостол Павел; ту бо бјеше Словјене первоје, тјемже и словенску јазуку учител јест Павел", свједочи даље Петар Домијанус, Грегоријус, Нисенус, па и римске папе Јован X и Инокентије X. Први вели (год. 925), да су словенска краљевства (Sclavinorum regna) а други (год. 1648), да су илирски народи (Illyricarum gentium) примили хришћанство од самијех св. апостола.

Што римске папе тако опћенито казују, други, и то писци ближи самој чињеници, казују то изрично. Тако увијерава солиноски архиепископ Енцијус (II стољећа), да је св. апостол Јаков год. 34 отишао преко Илирика у Испанију и да је у Сирмијуму посветио Андроника за епископа. Орозије опет вели, да је св. Петар год. 42 прошао Далмацијом у Италију, да је за цара Клаудија год. 49 оставио Рим и вратио се у Панонију и у Илирик. Кад су ти св. апостоли пролазили и бавили се у земљи Илира, сасвијем природно, да су Илирима проповиједали и св. еванђеље.

Историјска је надаље чињеница, да је св. апостол Андрија, кога Срби славе као свога народнога заштитника, проповиједао еванђеље на само Јелинима и Русима него и Србима. Зато и пише византијски цар Михаило VII Парапинак (1071-1078) српскоме краљу Михаилу; "Јер ме уче св. књиге и доставјерне историје, да наше ~~обадвије државе имају један истовник и коријен (тј. и у византијској царевини и у Михаиловој краљевини живе Срби) и да је једна иста спасавајућа ријеч била~~ распрострањена у обадвије (државе), да су једни исти очевидци божанствене тајне и вијестници прогласили у њима ријеч еванђелску". (Летопис Матице Српске К. 129.Стр.21.)

Јер су дакле Илири, Словени, Срби из уста самијех св. апостола слушали св. еванђеље, мора се узети, да су то све били Срби и да су прасједиоци.

Па и биљешке о поријеклу два цара византијска такођер свједоче, да су Срби прасједиоци на балканскоме полуострву. То бијаху Јустин I (518-527) и нећак му славни Јустинијан (527-565). Обично се вели, да они нијесу били Словени, јер да се вијест налази у врло сумњиву извору (Маретић, Славени у давнини стр. 35 и 36) и јер Прокопије и други вјеродостојни извори не кажу, да су били Словени. Ако византјци и не кажу, да су били Словени, ипак нас многе чињенице о том увјеравају.

Прокопије овако пише о родноме мјесту Јустинијанову:

"Код европејскијех Дарданаца бијаше у близини тврђаве зване Baderiana (данас Бадер близо ушћа Пчиње у Вардар) село именован Таuesium (данас Таор јужно од Скопља уз Вардар), у коме се родио цар Јустинијан. Око овога села направио је зид у облику четвороугла а у сваком углу подигао је кулу и створио тиме тетрапиргон (четверокулу), по коме се и називаше. У близини овога села подиже он дивну

варош, коју назва Justinia Prima (данашње Скопље) а то у име награде овој земљи, која га је одговарала (Procopius de aedificiis. IV, 1). Сељаци Таора, оружијем, наишли су на темељ тетрапиргона а Хан и на некакав словенски натпис (Гопчевић, стр. 37-39). Дакле су истините Прокопијеве ријечи.

Али то није доста. Оца Јустинијанова, кога Прокопије и Теофан називају Сабацијем (Sabbatios), звали су земљаци његови *Истокам*²⁹ Матери и сестри царевој бијаше име Bigleniza (Прокопије пише га Biglentina, Corippus и други Vigilantia). Име је то без сумње у свези са именован *вила* (дакле Виљеница) или ако је правије Beglenitza, онда је јасно, да је то српска ријеч *бјегленица*, *бјегуница*. Жену Јустинову назива Прокопије Λ ο υ π π ι χ ι υ η), Теодор Λ ο υ π ι χ ι α , Victor Tunnensis

Lupicina. Зар то није и значењем и обликом српско име Љуба, Љубица, Љупчица, Љубичина. Јустинијан звао се у младости у правду, Ο υ λ ρ α υ δ α , које је име полатињено у Justinian.

И имена Јустинијанових веледостојника старинска су имена српска. То су били чувени војвода *Белизар* (испореди Светозар, Благозар), чувени намјесник у Тракији и војвода Χ ι λ β ο υ σ ι ο ζ (Chilvoudios), за кога доказује Маретић, да се морао звати *Милбуд*, Шафарик пак вели Chwalut. Агатије вели, да су Словени били и војводе у перзијанскоме рату год. 556. Δ α β ρ α γ ε ζ α ζ (Добројезд). Ο υ σ ι γ α ρ σ ο ζ (Всеград, Свеград) и Σ ο υ α ρ ο υ ν α ζ (Сварун). А давно прије Јустинијана спомињу се за цара Лава I Трачанина (457. до 474.)

Словени Оногој и Оструј год. 469. као војводе царске војске.

Кад је то тако, јесу ли онда Словени (Срби) могли прије такозване "сеобе" доћи до такве моћи, да се докопају високијех достојанстава у држави и да сједну на царско пријестоље византијско, кад се нарочито узме у обзир, да је обитељ Јустинова била ниска поријекла? На то одговара старосједилаштво Срба много љепше, него којекакве измишљотине.

Најпосле и сам Константин Порфирогенит, који тако приповиједа о досељењу Срба, као да је очевидац, доноси један доказ за старосједилаштво Срба. О постанку Дубровника приповиједа ово: "Град Дубровник није старински, него је постао тек у

словенска времена. Кад су Словени, који су у овима темама (Sclavis, qui in hoc themate sunt), разоравали римске градове, разоре тада и древни град Епидавар и грађане му које искоријене, које у ропство одведу. Но нешто их се спасе бјегством и дође тражити заклона међу ове провалије, ње најприје начине мали градић а послије су га све мало по мало ширили до садашњег му опсега по мјери, како се и становништво умножило. А од досељеника у Дубровник с друге стране знају се ови: Григорије, Арсафије, Викгорин, Виталије, Валентин архиђакон, Банентије,

отац протоспатара Стефана. А од како су се ту доселили из Солина има 500 (φ) година до данас т. ј. индикта 7 год. 6457. од постања свијета".

Константин је писао ово год. 949., Солињани су дошли дакле у Дубровник год. 449., т. ј. Дубровник је те године већ постојао. Ако је Епидавр разорен год. 404., 30

онда се та вијест дивно слаже и с Константином и са историјом, која каже, да су вислански Гети, које су и Готима називали, а који су Словени били, под Алариком (403-406) владали у римској Далмацији и помогли аутохтонијем Словенима, да се ослободе римскога господства разрушивши у својој разјарености многе градове а међу њима и Епидавар.

И археологија, кад би била у дослуху са историјом, засвједочила би аутохтонију Срба, али овако, како се данас обрађује, ради противно томе, јер стоји на становишту досељења. Археологија може само онда бити истинита, када се слаже са правом а не грађеном историјом, која не има никаква научна основа.

Грчке и римске старине веома је лако разазнати, јер већином имају грчки и латински натпис. Старине без натписа обично се приписују свакоме народу само не Словенима. Тако се старине, што су недавно ископане на Гласиначком Пољу у Босни, приписују несловенскоме народу Илирима. Ту су ископане токе исто онакове, какове Босанци и други Срби и данас носе; нађен је анџар исто онакав, каква предочују средњовјековне слике и каква Срби и данас употребљавају; нађена су три копља, која су древни Трачани *coridae* а Македонци $\sigma \alpha \rho \iota \sigma \sigma \alpha$ (zareza) називали.

Напомене

1 Уцјена дјевојака била је у обичају код Срба све до дана данашњега а и данас постоји, само под другијем видом. "Обично су укучани уцјењивали своју цуру при удаји од 500 до 5000 гроша. Чим је љепша била цура, тим је и уцјена била већа. Ну год. 1873. кнез пећке нахије Михаило искупи скуп и реше, да за девојку нико не може тражити више од 500 гроша". Срећковић у Летопису Матице Српске. К 132 с. 32

2 Жене су прекраћивале обично послуже смрти мужевљеве живот свој, јер нијесу могле без својих мужева живјети. Мацејевски - Крстић, Историја славенских права. Стр. 75

3 *Cotus, Thrax, Odrisarum rex. Liv. XLII, 29. - Populum Romanum meminasse amicitiae, quae cum Cotie maioribusque eius et gente Thracum fuisset. Liv. XLV, 42.*

4 Напоменуо сам већ, да стари писци нијесу тачно записивали народнијех топографскијех имена просто с тога што су била тешка за њихов изговор. Што се догађало у тако древно доба, то се догађа

и у наше просвећено XIX столеће. Чувени путник, Хијемац др. Ханрих Барт, пропутовао је 1862. год, неке предјеле Македоније и Старе Србије, па је чисто српска имена сасвијем нагрдио. Навешћу по Гопчевићу (стр. 50 и 51 српски превод) неколико имена: Marko Koli (Марко Краљевић), Oreovitsa (Ораховица), Sfeti Treska-Bogaritsa и Treska-Etsi-Bogaroі (Света Богородица - Трескавец), Ratitsa (Ракитец), Urasnitsa (Врашtica), Hinova (Иново), Gedina (Дедино), Strumia и Strumitsa (Струмица), Oruscha (Скоруша), Wisheren (Бисренци), итд. Ко би рекао, да су то чиста српска имена? Данашња словенска филологија била би прва, која би то занијекала, када би, рецимо, путни извјештај Бартов припадао времену Страбонуву и наружила би свакога, ко би се усудио рећи, да је записивао чисто српска имена.

5 Sclavenorum gens numero infinito ex Dragobitas (Драговићи), Sagodatis, Belegeretis (Велегостићи), Ваенитис, Берзитис (Брајци), reliquisque, quae primum uno ex ligno naves praeparare deciderant.

6 Evocatis ex tota provincia principibus (жупани) conventum habuit. Livius XLV. 29.

7 Quid sibi volunt in mediis barbarorum regionibus Graecae urbes. Seneca I. 106

8 Види "Јавор" 1892. Број 31.

9 Thraces erant acri quondam regnati Lycurgo. Енејида К.3. - Aetolos, Akarnanas, Macedonas eiusdem

~~linguae. Livius XXX. 39~~

linguae. Mingei quidam spiritus ex eghnicorum gente quos indigenae Milingos pro Myrmidonibus vocant, homines eruentos et latrociniis innutritos incitarunt, ut monasterii pecorapraedarentur. Летопис Матице Српске. К. 129. стр. 44. у примједбама.

11 'ο μ ε ρ ρ η γ κ α ε ; сјећа на Мирмидоне, док је μ ε λ ι γ κ ο υ ν ι ближе Милинцима. Летопис Матице Српске. К. 129. стр. 45.

12 Ergo dicunt ipsum Adalberonem, confisum Cruwatis et Mirmidonibus, rigae potestati velle resistere cuius occasionis timore. Летопис Матице Српске К. 129. стр. 47. у примједби.

13 Срећковић, Историја српскога народа, К. II. стр. 303.

14 Et certe Gothos omnes retro eruditi. Getas appellare consueverunt. Migne. XXXI, 727.

15 Geticam gentem Gothos esse aiunt. Ed. Grotii 207.

16 Helvius Pertinax dicitur ioco dixisse: Adde, si placet, etiam Geticus Maximus, quod Getam occiderat fratrem, et Gothi Getae dicerentur, quos ille, dum ad orientem transit, tumultuaris proeliis divicerat Spartianus in Caracalla. с. 10.

17 Шафарик овако доказује Словенстао Беса: Bessi (народ у Тракији 456 пр. Хр.) Herod., Polyb., Strabo, facti rom. Inscr.; за Бјесе, Бесе вели сав стари вијек, да су најхајдучкији народ, дакле од БВСР, БЕС, што у Словена и данас значи исто што и даемон, зао дух; испореди и сарматске Бјесе у Карпатима; wariag и wrag, странац и непријатељ; надаље Влци, љутичи итд.

18 Nunc vero passionem Christi et resurrectionem eius cunctarum gentium et voces et litterae sonant...

Bessorum feritas et pellitorum turba populorum... stridorem suum in dulce crucis fregerunt melos, et totius mundi una vox Christus est. Epistola ad Heliodorum.

19 Gothi populus immensus, cum suo pontifice, ipsoque primate Vulfila, qui eos dicitur et literis instituisse, hodieque in Moesia regionem...

20 Gulphilas Gothus, litteratum Gothicarum inventor, nomine doctrinae ingeniique valde laudatur. Migne,

~~Patrolog. lat. XXXI. 505~~

21 Uphilas, Gothorum episcopus... qui in concillio Nicaeano (325) convenerant, consilio Constantinopoli habito (360) interfuit... Primus praeterea fuit, qui literas apud eos invenerit, literasque sacras in patrium sermonem converterit.

22 Gulphila promsit Getarum, quas videmus ultimas (litteras). Hamburgii 161, p. 156

23 Гранични дијалект међу Србима и Бугарима. Зона Ц и Ч од М. В. Веселиновића. Београд 1890.

24 Illyricos et Illyricorum regem... genus hoc hominum antiquam est, et regionem versus Jonium spectantem incolens plerumque ad magnam claritatem accessisse perhibetur, vulgo nunc Bosni vocantur, verum Dalmatiae, Mysii, Triballi... Thraciam prodomuisse... Triballos autem gentem esse totius orbis antiquissimam et maximam ad montem Taugetum et ad Taenarium. Срећковић, Историја српског народа I, 349.

25 Triballi, Misii et Puryii, i quali communi linhua sechiamano Servii. Срећковић, Историја српског народа II, 188, у примједби.

26 Испореди Гламоч (Дламоч) у Босни.

27 Esse eiusdem generis in Triballis et Illyriis, adjicit Isigonum, qui vitu quoque effascinent, interimantque, quos diutius iutueantur, iratis praecipue oculis, quod eorum malum facilius sentire puberus. Plinius.

28 Ritu gallico armantur (lapodes), Illyricorum quoque more ac Thracum stigmatici. Strabo.

29 Године 1171 бијаше *Исток* кнез Неретљана. Пејачевић, 148. Енгел, III, 20.

30 Devastato a Gothis atque fere a fundamento everso, circa annum nostra salutis 404, Epidauro, nobilissima Dalmatiae urbe, Joannes, Epidaurus cives et archiepiscopus, fugo sibi consulens. seraphinus Razzius apud Migne: T. 113, p. 203 in nota.